

PEIO AGIRRE: “KRITIKARIA EZIN DA INOLAZ ERE XALOA IZAN”

Idazle freelancea, komisarioa eta kultur kritikaria da Peio Agirre (Elorrio, 1972). Hainbat hedabidetako kolaboratzailea, *Crítica y metacomentario* bloga sortu zuen oraintsu hamar urte. 2014an, *La línea de la producción de la crítica* [Kritikaren ekoizpen-lerroa] saiakera argitaratu zuen Consonni arte-ekoiztetxearen eskutik. Berarekin hitz egin dugu, kritikarien kinka zailaz, kritika estrategikoaz eta abarrez.

Danele Sarriugarte Mochales

@daneleSM

ARGAZKIAK: DANI BLANCO

Nola jarri zen martxan liburu hau?

Kritika idazten aritu naiz azken 15 urte pasan, tokiko, nazio-mailako eta nazioarteko hedabideetan, eta apurka-apurka idazketarekiko konpromisoa eta beharra sortzen joan zait. 2004 inguruan, hitzaldi-sorta baten harira, konurtatu nintzen oso gutxi hausnartzen

zela lanbidearen eta hori sostengatzen duten baldintza materialen inguruan. Beraz, artxibo bat sortu nuen ordenagailuan, kritikari buruzko gogoetekin, batez ere nire irakurketei tiraka, testu potentzial bat eratu arte. Testu hori ez zen sekula idazten, ordea, idazle *freelance* bat bainaiz, eta egoera horretan

langintza zaila da liburu bat sortzea. Azkenean, Consonnikoek proposamena egin zidaten, eta liburua osatu nuen.

Sarreran diozunez, tresna-kutxa baten gisara funtziona dezan nahi duzu.

Azken urteotan, batez ere bloga zabaldu nuenetik, askotariko edukiei buruz idatzi

dut, baina kasu honetan nire asmoa zen tratatu metodologiko moduko bat egitea, niretzat ez ezik beste hainbatentzat baliagarri suerta daitekeena, bereziki kritikari eta idazketari buruz hausnartu nahi duen jendearentzat. Alde horretatik, eraikitze dagoen eraikuntza teoriako baten lehen harria baino ez da.

Izenburuak arreta ematen du.

Ekoizpen-lerroa eta muntaketa-katea langile-mugimenduarekin lotzen dira, baina artista askori inspirazio-iturri gisa balio izan die, Sergei Eisensteini, Jean-Luc Godardi... Idazketaren eta muntaketaren arteko analogiak egin ditut, aipuen bidez-eta. Niretzat oso

garrantzitsua da ikustea nola dagoen eginda. gauza bat, edozein gauza, baita liburu bat ere.

Adibidez, Slavoj Žižek-ek kontatzen du nola egiten dion iskin idazteko uneari. Barrenak husten ditu ordenagailuan, eta bere buruari esaten dio ez dela idazten ari, baizik eta lehengaiak pilatzen,

gordin. Nahikoa testu daukanean, editatzeari ekiten dio, eta hori da parte garrantzitsuena. Niretzat, aldiz, *collagea* da teknika literario emankor bat. Hala idazten dut, zenbait gauza elkarri itsatsiz, eta lotuneak ezabatzen ditut gero. Liburu hau ere post-produkzioan idatzia dago, hein handi batean.

Kritikaren egoerari begira, abiapuntua nahiko ezkorra da: “Kritikari garaikidea, iritzi publikoaren ordezkaria bainoago, publizista da, edo merkatuaren mandatarari hutsa”.

Bai, diagnostiko kezkarri horretatik abiatu nintzen. Artearen munduan denbora luzea daramagu kritikaren krisiaz hizketan, baina gehiegi sakondu gabe. Nik baneukan ideia nahiko zehatz bat, hain zuzen ere, kritika eta publizitatea/publikotasuna lotzen dituen gogoeta-ildoak: nola ordezkatzeko dituen kritikak merkatu-harremanak eta abar. Gai benetan mamitsua da, eta xehe-xehe egin nahi nuen, baina idazten joan ahala, konturatu nintzen ezin nuela liburu guztia hor kokatu. Idazketaren gaia ere ekarri nahi nuen, subjektuaren eraikuntzarekin lotuta, alegia, zer-nolako onura dakartzan idazketak identitatea eraikitzeko.

Horixe esan behar nizun: “amesgaizto” abiapuntua izanagatik, gaitzari aurre egiteko antidoto ugari proposatzen dituzu. Tartean kritika estrategikoa.

Jakina, idazteari uko egiteak ez du ezer konpontzen. Liburuaren hasieran bada Walter Benjaminen aipu bat: “Kritikaria estrategia bat da, borroka literarioan”. Kritika estrategikoa esan nahi du kritikariak merkatu-botereen jakitun izan behar duela eta ohartu behar dela zer-nolako marko ekonomikoan txertatzen den bere kritikak argitaratzen dituen argitalpena (adibidez, erakusketen publizitatea egiten duen arte-aldizkari bat). Kritikariak jakin behar du kritika oro publizitate-modu bat dela, alegia, kode bitarraren logikan, argitaratutako kritika oro 1 bat dela, negatiboa izanda ere.

Baina aldi berean, kritikaria gai da eta boterea du, instrumentalizazioaz konturatuta, zerbait aldatzeko. Jakina, lehenengo erabakia da idaztea ala ez idaztea. Bigarrena? Idatziko duzula ebatzita, zeri buruz eta nola idatziko duzun.

“Berritasunari zerbitzu egitea merkatuari zerbitzu egitea baita. Horregatik aldarrikatzen dut gertuko iragana”

Horren haritik, erregularitasuna eta irregularitasuna hartzen dituzu hizpide.

Bai, nik hainbat egunkaritan idatzi dut eta aske izan naiz beti gaiak-eta auke-ratzeko. Egunkarien ekoizpen-egituren barruan dauden kritikari erregularrek arazo larriagoa dute, diru-sarreraren mende baitaude, eta hilero edo astero helarazi behar baitute ale bat. Nik neuk uko egin diot dinamika horri, izan ere, eskariaren jopu bilakatzen zara, eta aktualitatearen logikan sartzen. Uztarri bat da hori, azken batean, berritasunari zerbitzu egitea merkatuari zerbitzu egitea baita. Horregatik aldarrikatzen dut gertuko iragana.

Horrela esanda, ez-dialektikoki, oker uler daiteke ideia. Liburu hau, hain zuzen ere, prekarizazioaren aurka dago idatzia. Baina, era berean, kritikaren ekoizpen-baldintzez diharduenez, sutsuki defendatzen da amateurtasunmoa, puzioa eta nobre buruarentzat idaztea.

Adibide baterako: gustuko dut zineari buruz idaztea, baina egunkarietan idazten nuenean arte-zutabeen nengoen, eta bazeukaten zine-zutabe bat ere, beraz nik "neure" gaiari heldu behar nion. Gainera, zine-kritikan, epaiak zama handia du, argiki esan ezean iradoki behintzat iradoki behar duzu ea filma ona den ala ez, eta

nik ez dut ikuspegi horretatik idatzi nahi. Zinea interesatzen zait (eta baita arkitektura ere, eta beste hainbat gauza) oraina definitzeko balio duen heinean, eta gaur egungo egoeraren eta mundu-sistemen sorburuak haztatzeko balio duen heinean. Zentzu horretan, nire testu guztiak kapitalismoari buruzkoak dira.

Dialektikoki ulertu behar da hori ere. Ez-espezializazioaz mintzo naizenean, ez naiz diletantismoaz ari, inondik ere. Oso modu zorrotzean erabiltzen dut teoria, ez ausaz edo modu naif batean. Guztiz kontrara. Nire iritziz, kritikaria ezin da xaloa izan, inondik ere. Kritikaren esparruak auto-kontzientea izan behar du, guztiz.

“Kultur adierazpideak
interesatzen zaizkit
gaur egungo egoeraren
eta mundu-sistemaren
sorburuak haztatzeko
balio duten heinean”

Nik dialektika ulertzen dut zalan-
tzarako espazio gisa, espazio bat non
duda egin ez ezik duda hori praktikan
jar baitezakezu, idazketaren bidez. Es-
pazio bat da non iritzi kontrajarriak
izan baititzakezu gauza bakarraren
inguruan, pentsatzerakoan hori ger-
tatzen baitzaigu sarri: gauza bat pen-
tsatzen dugu eta baita aurkakoa ere,
biak ontzat joz. Zaila suertatzen zaigu,
ordea, hitzen bidez adieraztea. Zentzu
horretan, idazketa iruditzen zait bi-
dea, ahozkoak bestelako zailtasunak
baitakartza. Idazketak balio dit mun-
duaren konplexutasuna praktikan jar-
tzeko. ■

47